

INVESTEER IN VAKMANSCHAP VAN SOCIAAL WERKERS

Welzijnsorganisaties zijn hard nodig om de decentralisaties tot een succes te maken. Hun expertise kan niet door andere partijen zoals zorginstellingen overgenomen worden. Maar dan mag de welzijnssector wel meer werk maken van de professionalisering van hun mensen, zegt Marcel Spierts.

De welzijnsorganisaties hebben zich de afgelopen jaren veel inspanningen getroost om op tijd klaar te zijn voor de decentralisaties van AWBZ, Jeugdzorg en Participatiewet. Bij veel instellingen is het roer omgegaan. Wie de websites bezoekt van welzijnsorganisaties als Timpaan, Noord-Hollandse Alliantie, Participe of Vitaal Welzijnsgroep ziet niet alleen krachtenbundeling van veel kleinere organisaties in de regio maar ook overzichtelijke portals die laten zien waar bewoners met hun problemen terecht kunnen en hoe ze aan het samenleven kunnen bijdragen. Wie de bestuurders spreekt, krijgt interessante vergezichten over de toekomst van het sociale werk te horen. Er zijn kansen voor vernieuwing en innovatie, vooral waar het de informele ondersteuning binnen de zorg betreft.

Maar tegelijkertijd moeten de meeste welzijnsorganisaties krimpen als gevolg van de bezuinigingen. Gemeentes lijken nog niet doordrongen van het idee dat de welzijnsorganisaties vanaf 2015 hard nodig zijn om de decentralisaties tot een succes te maken.

Merkwaardig

Dat is merkwaardig, want politiek en beleid verwachten veel van de inzet van vrijwilligers. Welzijnsorganisaties zijn traditioneel sterk in het aansluiten bij informele netwerken en het betrekken en organiseren van vrijwilligers bij activiteiten in de buurt. Veel vrijwilligerscentrales zijn door welzijnsorganisaties opgezet en bevinden zich in een aantal gevallen nog steeds onder hun vleugels.

De laatste jaren is de aard van het vrijwilligerswerk veranderd. Er wordt meer van

**Samenwerking
tussen welzijns-
organisaties en
zorginstellingen
is noodzakelijk**

vrijwilligers verwacht. Vrijwilligers zijn niet langer het ‘hulpje’ van de beroepskracht, maar hebben meer verantwoordelijkheid gekregen. Ook het vakmanschap van sociale professionals in het werken met vrijwilligers is veranderd. Of het nu gaat om maatjesprojecten, buurtbemiddeling of community art; sociaal werkers vervullen de rollen van ‘initiator en aanjager’, ‘ontwerper en organisator’, ‘scout en coach’ en ‘verbindingsfiguur’. Als ‘initiator en aanjager’ durven ze zaken te ontlocken en brengen ze mensen rond een maatschappelijk vraagstuk bij elkaar. Als ‘ontwerper’ bedenken ze concrete projecten die mensen aanspreken en motiveren en zorgen ze als ‘organisator’ voor een uitnodigend klimaat dat direct betrokkenen aanzet tot samenwerking. In de rol van ‘scout’ zoeken ze naar bewoners die in staat en bereid zijn om de vereiste vaardigheden en kennis te verwerven en in hun hoedanigheid als ‘coach’ fungeren ze als begeleider, vraagbaak en raadsman voor de vrijwilligers. De rol van ‘verbindingsfiguur’ geven ze vorm via het onderhouden en benutten van netwerken, maar ook door als matchmaker ervoor te zorgen dat vrijwilligers op de

juiste plek terecht komen en een klik hebben met de personen voor wie ze van betekenis kunnen zijn.

Sociale professionals nemen het niet van vrijwilligers over, maar laten hen er ook niet alleen voor staan. In samenwerking met vrijwilligers komen ze tot 'gedeelde' verantwoordelijkheid.

Toename zorgvraag

Voorals in de zorg is er de komende jaren behoefte aan professionals die in samenwerking met vrijwilligers informele ondersteuning kunnen organiseren. Zo is de inschatting dat de korting van 40 procent op de huishoudelijke hulp bij een aanzienlijk deel van de ouderen tot een toename van de zorgvraag zal leiden. In de grote steden bijvoorbeeld is een kwart van de ouderen die op huishoudelijke hulp zijn aangewezen, sterk vereenzaamd. Zij kunnen in het ge-

heel niet op een netwerk terugvallen waarmee ze zelf hulp in huis kunnen halen. Dat zal naar verwachting bijdragen aan een toename van 'gezondheidsklachten' en de druk op huisartsen vergroten. In bijvoorbeeld Nieuwegein, Delft en Zwolle wordt al flink geëxperimenteerd met 'welzijn op recept' – de huisarts die verwijst naar het aanbod van de welzijnsinstelling – om de zorgvraag te verminderen.

Om informele ondersteuning goed van de grond te krijgen is samenwerking tussen zorginstellingen en welzijnsorganisaties noodzakelijk. Op dit moment is het *track-record* van instellingen in de langdurige zorg aanzienlijk minder dan dat van welzijnsorganisaties wanneer het gaat om het aanboren van vrijwillig kapitaal bij burgers. Waar zorgorganisaties bijvoorbeeld op tien professionals gemiddeld één á twee vrijwilligers hebben rondlopen, is dat bij welzijns-

organisaties omgekeerd, namelijk vijf tot tien vrijwilligers op één professional. Bovendien functioneren vrijwilligers in de zorg vaak direct onder de hoede van professionals, met weinig zelfstandigheid en eigen verantwoordelijkheid.

Welzijnsorganisaties kunnen een belangrijke rol spelen om daar verandering in te brengen. Dat is cruciaal met het oog op het slagen van de decentralisaties.

Vrijwilligers activeren

Om hun rol goed te kunnen vervullen is het nodig dat welzijnsorganisaties (met de hulp van gemeenten) investeren in verdere professionalisering van hun medewerkers. Tot nog toe ligt de focus vooral op verantwoording en legitimering van het sociaal werk naar de samenleving: ben je als sociaal werker voldoende resultaatgericht, efficiënt en ondernemend? De ontwikkeling van het vakmanschap staat minder centraal: hoe doe je dat nu in de praktijk, dat activeren van vrijwilligers en aansluiten bij informele netwerken? Bij het vernieuwen van de informele ondersteuning verdient juist zulk vakmanschap dat komt kijken bij het 'aanjagen', 'ontwerpen', 'coachen' en 'verbinden' meer aandacht. Dat kan tevens tot een grotere betrokkenheid van sociale professionals leiden.

Sociaal werkers zijn op dit moment geen 'mede-eigenaar' van het proces van professionalisering. Het gevolg is dat de noodzakelijke vernieuwing onvoldoende van onderop mee gestalte krijgt.

'Kostenbewustzijn' en 'resultaatgerichtheid' zijn natuurlijk belangrijk, maar om sociale professionals intensiever bij de vernieuwing te betrekken, bieden hun verhalen over vakmanschap meer soelaas, zoals bijvoorbeeld de bloggende sociaal werkers op de site van *Zorg + Welzijn* laten zien. Om de decentralisaties te laten slagen, doen welzijnsorganisaties, maar ook gemeenten er goed aan meer te investeren in het vakmanschap van sociaal werkers. ■

Marcel Spierts is onderzoeker en ontwikkelaar op het gebied van sociaal werk, educatie en cultuur. Onlangs verscheen de handelseditie van zijn proefschrift De stille krachten van de verzorgingsstaat. Geschiedenis en toekomst van sociaal-culturele professionals bij uitgeverij Van Gennep.